

COGNITIVE DEVELOPMENT OF PRESCHOOLERS THROUGH CUSTOMIZED TEACHING STRATEGIES

DEZVOLTAREA COGNITIVĂ A PREȘCOLARILOR PRIN STRATEGII DIDACTICE PERSONALIZATE

BOGHEAN Teodora

Grădinița cu program prelungit „Tedi”, Galați

<https://orcid.org/0009-0001-2384-499X>

Abstract: We live in a society that is constantly changing, that modernizes and develops from one day to the next. These changes appear and modify the usual course of things, however, each new element comes with a beautiful baggage of knowledge and materials that make the didactic activity more special, and the children manage to develop from all points of view and more and more what's more. Child-centeredness is an extraordinary alternative, which nowadays is used and helps every student to develop harmoniously. In this paper I will focus on cognitive development, on elements that appear in its realization, but also on modern didactic methods which help both parts of learning, more specifically, the teacher and the student.

Keywords: cognitive development, cognitivism, modern methods, didactic strategy

Rezumat: Trăim într-o societate ce este în continuă schimbare, care se modernizează și se dezvoltă de la o zi la alta. Aceste schimbări apar și modifică cursul obișnuit al lucrurilor, însă, fiecare element de noutate vine cu un frumos bagaj de cunoștințe și materiale ce fac ca activitatea didactică să fie mai deosebită, iar copiii reușesc să se dezvolte din toate punctele de vedere și din ce în ce mai mult. Centrarea pe copil este o alternativă extraordinară, care, în zilele noastre este folosită și ajută fiecare elev să se dezvolte armonios. În această lucrare mă voi axa pe dezvoltarea cognitivă, pe elemente ce apar în realizarea ei, dar și pe metodele didactice moderne, care, ajută ambele părți ale învățării, mai concret, profesorul și elevul.

Cuvinte cheie: dezvoltare cognitivă, cognitivism, metode moderne, strategie didactică

Schimbările majore din viața copilului se produc în perioada preșcolarității și este, totodată, perioada în care se stabilesc și se consolidează mai multe trăsături care țin de personalitate, dar și de psihic. Acest stadiu contribuie în mare parte la dezvoltarea cognitivă, creșterea autonomiei în plan practic, lărgind posibilitățile de anticipare și organizare ale comportamentului, ajutând, totodată la îmbogățirea și stimularea experienței personale a copilului.

Astfel, la vârsta preșcolară, copilul trece printr-o perioadă în care explorează, ia contact cu mediul social și cel cultural, fapt ce determină dezvoltarea sub toate aspectele.

Gândirea conduce toate procesele psihice. Dezvoltarea gândirii copilului preșcolar „este influențată foarte mult de mai mulți factori ca: lărgirea experienței din punct de vedere cognitiv, diversificarea formelor de activitate, introducerea și implicarea în realizarea unor jocuri mai complexe și în mod deosebit de dezvoltarea limbajului, care favorizează contactul cu adultul și, implicit, asimilarea de noi cunoștințe” [1, p. 54]. Până la vârsta de 5 ani, „copilul are un fel de gândire preoperatorie, aceasta schimbându-se într-o o gândire concret operatorie, iar atunci când se trece de la o gândire concretă, egocentristă, la forme de gândire mai complexe” [2, p. 84]. Spre finalul perioadei preșcolare se vor contura toate operațiile gândirii: analiza, sinteza, generalizarea, abstractizarea, comparația, concretizarea, dar utilizarea lor va depinde de cunoștințele disponibile la acel moment.

Prin definiție, dezvoltarea cognitivă presupune formarea și continuarea gândirii, precum și a proceselor adiacente care au scopul de a completa toate piesele de puzzle ce alcătuiesc mecanismele de bază ale psihicului și comportamentului uman. Dezvoltarea cognitivă a copiilor se referă la modul în care aceștia gândesc, explorează lumea din jur și înțeleg ce experimentează.

Cognitivismul ia în considerare întreaga funcționare a psihicului uman, descriind originea cunoștințelor noastre, modul de asimilare, de conservare și de reutilizare a acestora.

Etimologic, cognitivism provine de la *cogniție*, deci cunoaștere, în dublă ipostază: „*cunoaștere-produs*-ideea transiterii „materiale” de cultură- și *cunoaștere-proces*” – mecanisme și operații mintale necesare procesării informației pentru a fi realizată învățarea [3, pp. 18-19].

Cognitivismul a fost succint studiat și de către filosofi, precum Descartes și Kant. Kant consideră că spiritul uman este ca o structură ce organizează toate datele venite din exterior, pe idei înnăscute, așadar care nu derivă din experiență. Multe cercetări arată că între modul de cunoaștere și conținutul acesteia este o strânsă legătură. Cei care au studiat cognitivismul în trecut au afirmat faptul că nu există cunoaștere în general, ci doar într-un anumit

domeniu. Cercetătorii contemporani au demonstrat că nu există inteligență în general, ci doar performanțe inteligente într-un anumit domeniu.

În ceea ce privește procesul învățării, s-au realizat mai multe concepte și teorii cognitive, cum ar fi:

□ Teoria codării simbolice – paradigma simbolică clasică. Teza principală a acestei teorii este: „Cunoștințele și, implicit, stările de lucruri corespunzătoare sunt reprezentate de sistemul cognitiv prin simboluri și structuri simbolice. Un simbol este o reprezentare ce denotă obiecte sau stări de lucruri care se supune unor reguli de combinare. Expresiile lingvistice, conceptele, judecățile și imaginile sunt reprezentări simbolice. Cunoștințele pe care le avem despre un anumit obiect sunt reprezentate lingvistic, iar expresiile lingvistice sunt manipulate pe baza unor reguli sintactice, semantice sau pragmatice” [4, p. 37].

Aceasta reprezintă un model general de învățare, având capacitatea de a exprima multe situații de achiziție a cunoștințelor. Are în vedere combinarea ideilor, concepțiilor și imaginilor.

□ Categorizarea reprezintă procesul de grupare a obiectelor și fenomenelor din natură. Este reprezentată de simboluri și împărțită pe criterii, cel mai important fiind cel al asemănărilor.

Pe parcursul timpului s-au realizat și multe teorii ce au ca scop principal sistemele mnezice și tipurile de memorie. Studiile au arătat că sistemul cognitiv dispune de trei sisteme mnezice: memoria explicită, implicită și cea senzorială.

Dezvoltarea cognitivă a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice.

Domeniul include abilitățile de gândire logică și rezolvare de probleme, cunoștințe elementare matematice și cele referitoare la mediul înconjurător.

Procesul cognitiv include activități mintale, precum: descoperirea, interpretarea, divizarea, clasificarea și memorizarea informației. În cazul preșcolarilor, procesul acesta cognitiv, include activități de receptare, prelucrare, evaluare a ideilor, de judecată, de soluționare a problemelor, de înțelegere a regulilor și conceptelor noi, de previziune și de vizualizare a posibilităților și consecvențelor [5, p. 12].

Copiii sunt mai dornici să învețe atunci când sunt susținuți de părinți și de educatoare. Există mai mulți factori care ajută la dezvoltarea cognitivă, unul dintre aceștia fiind mediul. Un mediu care este propice învățării trebuie să fie adecvat vârstei și dotat cu toate elementele necesare desfășurării optime a activităților. Un alt factor important pentru dezvoltarea cognitivă este jocul. Orice copil învață mai ușor prin joc, acesta este curios, entuziasmat și captivat. Ursula Șchiopu menționează că „Vârsta preșcolară reprezintă un moment de evoluție psihică în care jocul capătă caracteristici noi, ce-l apropie de alte feluri de activitate. Jocul este un fel de teren neutru pe care se revanșă întreaga experiență despre lume și viață a copilului, aceasta devenind prin intermediul lui mai subtilă, mai accesibilă” [6, p. 98]. Există și alți factori, cum ar fi: cititul, activitatea fizică sau alimentația.

Printre acești factori se numără și utilizarea metodelor didactice interactive, care, au rolul de a-i capta pe copii, de a le oferi experiențe minunate, de a-i ajuta să interacționeze și să învețe prin joc.

Metodele didactice sunt acele instrumente pe care profesorul le folosește pentru ca activitatea didactică să se desfășoare conform standardelor, dar și pentru ca obiectivele propuse să fie atinse.

Etimologia cuvântului metodă (gr. *methodos*, „metha” – „spre, către” și „odos” – „cale, drum”) ne sugerează semnificația metodelor didactice în procesul de învățământ. Ioan Cerghit definește metodele din mai multe puncte de vedere, una din ele fiind din perspectiva profesorului: „metoda reprezintă o cale de organizare și conducere a activității de cunoaștere (învățare) a elevului; un instrument didactic cu ajutorul căruia îi determină pe cei aflați pe băncile școlii la un demers de asimilare activă a unor noi cunoștințe și forme comportamentale, de stimulare, în același timp, a dezvoltării forțelor lor cognitive, intelectuale. Din perspectiva elevului metoda înseamnă drumul pe care acesta îl parcurge de la necunoaștere la cunoaștere; calea care îl conduce de la o cunoaștere mai puțin profundă spre una mai adâncă”. Așadar, metodele reprezintă calea de urmat în vederea atingerii obiectivelor propuse, dar și calea pe care o parcurge profesorul împreună cu elevii în descoperirea propriului lor drum, propria lor devenire.

În antiteză cu metodele tradiționale, cele moderne pun accent pe învățarea prin cooperare. Copiii sunt participanți activi la procesul de educație, fapt ce

reprezintă principalul avantaj al metodelor moderne. Educația pentru participare și democrație face parte din gama noilor educații, reprezentând cel mai pertinent și mai util răspuns al sistemelor educative la imperativele generate de problematica lumii contemporane. În ceea ce privește metodele moderne, acestea fac elevul să participe activ la propria formare.

Așadar, comparativ cu metodele tradiționale în care elevul trebuie să reproducă anumite informații prezentate de profesor, metodele moderne fac din copil participant activ în procesul de învățare.

Folosirea metodelor didactice ajută la dezvoltarea cognitivă, această împletitură ducând la realizarea unei lucrări ce va pune în evidență faptul că orice învățare are loc prin combinarea informației cu frumosul, practica, utilizarea materialelor adecvate vârstei și totodată ajută la integrarea și a socializarea copiilor. Metodele constituie elementul esențial al strategiei didactice, ele reprezentând latura executorie. Există foarte multe metode prin care copiii pot învăța, dar este foarte important demersul pe care educatoarea sau părinții prin diverse jocuri sau activități, pot iniția copilul în acele direcții dorite, prin stimularea interesului pentru a căuta informația necesară și pentru a o utiliza în contexte variate, interesul pentru rezolvarea de probleme etc.

Metodele activ-participative pun accent pe cunoașterea operațională, pe învățarea prin acțiune, aduc elevii în contact nemijlocit cu situațiile de viață reală. Aceste metode au caracter educativ, de exemplu: lectura independentă, dialogul euristic, învățătura prin descoperire.

Așadar, în lucrarea de față, am încercat să arăt că metodele activ-participative folosite în cadrul procesului instructiv-educativ, ajută la dezvoltarea cognitivă a preșcolarilor, având eficiență sporită în acest sens prin faptul că antrenează elevii, transformându-i în participanți activi ai propriilor lor formări, educatorului revenindu-i sarcina de îndrumător al activității.

Bibliografie:

1. KUHL, P., Early, 2004, *Language Acquisition Cracking the Speech Code*, Nature Reviews-Neuroscience, apud IFTIMIA Brîndușa, Dezvoltarea cognitivă a preșcolarilor prin activități pe terenul grădiniței, CZU: 372.32, Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-58_24.pdf, Vizitat: 23.04.2023

2. CREȚU, T., (2009), *Psihologia vârstelor*, Iași, Editura Polirom, ISBN: 978-973-46-1358-8, Disponibil: https://www.academia.edu/42877095/Tinca_Cretu_Psihologia_Varstelor, Vizitat: 24.04.2023
3. NEACȘU, I., 1999, *Instruire și învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, ISBN: 9733055034, Disponibil: https://www.academia.edu/9610990/Ion_Neacsu_Instruire_Si_Invatare, Vizitat: 25.04.2023
4. MICLEA, Mircea, 1999, *Psihologie cognitivă*, Modele teoretico-experimentale, Editura Polirom, Iași, ISBN: 9736832481, Disponibil: https://www.academia.edu/4566408/20563061_Psihologie_Cognitiva_Mircea_Miclea, Vizitat: 25.04.2023
5. Ghidul cadrelor didactice pentru educație timpurie și preșcolară, 2008, Ministerul Educației și Tineretului al Republicii Moldova, UNICEF, Chișinău, Editura Elan Poligraf, Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_cor3.pdf, Vizitat: 26.04.2023
6. ȘCHIOPU, Ursula, 1997, *Dicționar enciclopedic de psihologie*, București, Editura Babel, ISBN: 973-48-1027-8, Vizitat: 26.04.2023